

Användning av försöksdjur

Sammanfattning

I betänkandet behandlas skrivelse 2001/02:48 Användning av försöksdjur där regeringen ger en fördjupad information om användningen av försöksdjur och bl.a. redogör för det arbete som pågår för att begränsa försöksdjursanvändningen. Två följdmotioner (m, kd) med sammanlagt 12 yrkanden har väckts med anledning av skrivelsen.

Vidare behandlas sammanlagt 38 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden åren 2000 och 2001. Utskottet avstyrker samtliga motioner bl.a. med hänvisning till det arbete som pågår på området såväl i Sverige som inom EU. Samtidigt gör utskottet uttalanden som innebär att utskottet förutsätter att regeringen och svenska myndigheter både nationellt och internationellt även i fortsättningen aktivt verkar för ytterligare begränsningar av användningen av försöksdjur och för förbättrade förhållanden för dessa djur.

I betänkandet finns 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Allmänt om användningen av försöksdjur.....	7
Alternativa metoder till djurförsök.....	11
Försöksdjursstatistik.....	12
Den djurförsöksetiska prövningen.....	14
Verksamheter där försöksdjur används.....	16
Försök med avsevärd svårighetsgrad.....	17
Användning av djur i undervisning.....	18
Genetiskt modifierade djur.....	20
Internationellt arbete.....	21
Särskilda yttranden.....	25
1. Användning av försöksdjur.....	25
2. Användning av försöksdjur.....	26
3. Användning av djurförsök.....	27
4. Användning av djurförsök.....	27
Förteckning över behandlade förslag.....	29
Skrivelsen.....	29
Följdmotioner.....	29
Motioner från allmänna motionstiden 2000.....	30
Motioner från allmänna motionstiden 2001.....	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden förslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Förbud mot djurförsök då alternativa metoder finns

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ407.

2. Strategi för begränsning av användningen av försöksdjur m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ4 yrkande 1, 2001/02:MJ5 yrkande 1, 2001/02:MJ300, 2001/02:MJ367 delvis, 2001/02:MJ418 yrkande 14, 2001/02:MJ435 yrkande 1 och 2001/02:MJ528 yrkande 4 delvis.

3. Ett djuretiskt råd

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ268.

4. Ändring i 4 § djurskyddslagen (1988:534)

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ544 yrkande 7 delvis.

5. Alternativa metoder till djurförsök

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ516 yrkande 1, 2001/02:MJ5 yrkande 2, 2001/02:MJ418 yrkande 15 och 2001/02:MJ435 yrkande 3.

6. Försöksdjursstatistik

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ353 yrkandena 1 och 3, 2001/02:MJ426 och 2001/02:MJ528 yrkande 4 delvis.

7. Den djurförsöksetiska prövningen

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ509, 2000/01:MJ524, 2000/01:MJ544 yrkande 8 delvis, 2001/02:MJ4 yrkande 2, 2001/02:MJ5 yrkande 4, 2001/02:MJ262 yrkandena 2 och 3 samt 2001/02:MJ418 yrkandena 12 delvis och 13.

8. Etologisk kompetens vid de djurförsöksetiska nämnderna

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ544 yrkande 8 delvis, 2001/02:MJ418 yrkande 12 delvis och 2001/02:MJ516.

9. Förbud mot djurförsök inom försvaret

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ418 yrkande 10 delvis.

10. Försök med avsevärd svårighetsgrad

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ544 yrkande 7 delvis, 2001/02:MJ5 yrkande 3 och 2001/02:MJ435 yrkande 2.

11. Djurförsök på grundskole- och gymnasienivå

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ4 yrkande 3 och 2001/02:MJ5 yrkande 7.

12. Djurförsök på universitets- och högskolenivå

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ4 yrkande 4, 2001/02:MJ5 yrkande 8, 2001/02:MJ262 yrkande 1, 2001/02:MJ418 yrkande 16 och 2001/02:MJ459.

13. Redovisning av och statistik över användningen av antalet genmodifierade djur

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ353 yrkande 2, 2001/02:MJ367 delvis och 2001/02:MJ528 yrkande 4 delvis.

14. Förbud mot användning av genmodifierade djur i djurförsök

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ544 yrkande 7 delvis.

15. Resurser till EU:s utvärderingscenter ECVAM

Riksdagen avslår motion 2000/01:MJ516 yrkande 2.

16. Regler för djurförsök inom EU och OECD m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ516 yrkande 3 och 2001/02: MJ435 yrkande 4.

17. Förbud mot tester med djur på kosmetiska och hygieniska produkter

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ510 yrkande 1, 2000/01:MJ544 yrkande 7 delvis, 2001/02:MJ314 yrkande 1, 2001/02:MJ397, 2001/02: MJ418 yrkande 10 delvis och 2001/02:MJ435 yrkande 6.

18. Märkning av djurtestade kosmetiska och hygieniska produkter m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ544 yrkande 7 delvis, 2001/02: MJ5 yrkandena 5 och 6, 2001/02:MJ418 yrkande 11 och 2001/02:MJ435 yrkande 5.

19. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2001/02:48 till handlingarna.

Stockholm den 31 januari 2002

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Jonas Ringqvist (v), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Maria Wetterstrand (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp), Michael Hagberg (s) och Lars Lindblad (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas skrivelse 2001/02:48 Användning av försöksdjur jämte två följdmotioner med sammanlagt 12 yrkanden och 38 motionsyrkanden från allmänna motionstiden åren 2000 och 2001.

I samband med ärendet har utskottet företagit ett studiebesök vid läkemedelsföretaget AstraZeneca AB i Södertälje.

Bakgrund

Bakgrunden till skrivelsen är ett förslag som presenterades i betänkandet Djurförsök (SOU 1998:75). Utredaren anser att det är viktigt att de politiska organen får information om djurförsöksfrågorna och att detta lämpligen kan ske genom en skrivelse till riksdagen.

Skrivelsen har utformats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Användningen av försöksdjur är en mångfasetterad och komplicerad fråga som kan innebära svåra etiska avvägningar. Det är angeläget att användningen av försöksdjur begränsas och då särskilt användningen i plågsamma försök. Skrivelsens syfte är att ge en fördjupad information om användningen av försöksdjur samt redogöra för det arbete som pågår för att begränsa försöksdjursanvändningen. Bestämmelserna på området, den djurförsöksetiska prövningen liksom andra tillståndskrav, verksamhetens omfattning och ändamål och de resultat som kan uppnås genom användningen av försöksdjur redovisas. Vidare behandlas alternativa metoder till djurförsök och det arbete som pågår på det internationella planet.

Utskottets överväganden

Allmänt om användningen av försöksdjur

Utskottets förslag i korthet

Utskottet instämmer i det allmänna syftet i ett antal motioner (s, m, v, kd, mp) om minskad användning av försöksdjur och om behovet av avvecklingsplaner. Med hänvisning till bl.a. pågående arbete på området föreslår utskottet att dessa motioner lämnas utan vidare åtgärd. Utskottet avstyrker en motion (m) om inrättande av ett djuretiskt råd och hänvisar till en aviserad proposition om inrättande av en djurskyddsmyndighet. Vidare avstyrks en motion (mp) om ändring i 4 § djurskyddslagen (1988:534).

Motionerna

I motion 2001/02:MJ407 (v) framförs krav på att användningen av djur skall förbjudas då det finns alternativ till försöksdjursverksamheten. I motionerna 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 1 och 2001/02:MJ435 (s) yrkande 1 behandlas allmänt frågan om begränsning av användningen av försöksdjur.

I syfte att minimera antalet djurförsök begärs i motion 2001/02:MJ528 (kd) att arbetet med åtgärdsplanen intensifieras (yrkande 4 delvis). En strategi och en handlingsplan för att kraftigt reducera och på sikt avveckla användningen av försöksdjur bör utarbetas enligt motion 2001/02:MJ4 (m) yrkande 1. Enligt motion 2001/02:MJ300 (v) bör en strategi utformas för att minska försöksdjursanvändningen. De s.k. fem R:en bör användas i det framtida arbetet, dvs. även begreppen reject (avvisa) och redirect resources (omfördela resurser) bör tillämpas. Områden där djurens lidande kan minimeras och där djurförsöken kan fasas ut helt bör identifieras. Djurslag där det är särskilt angeläget att minska djurförsöken bör prioriteras liksom djurslag på vilka inga djurförsök bör vara tillåtna. Sveriges roll i arbetet med att minska djurförsöken bör tydliggöras. Mot bakgrund av en sådan strategi bör ambitiösa men realistiska mål för en kvantitativ minskning av djurförsöken utformas. Strategin bör även ligga till grund för fördelning av ökade satsningar på alternativa metoder. En utvärdering bör göras av utvecklingen och valideringen av alternativa tester. Denna utvärdering bör följas av en långsiktig resursatsning för att återstående problem skall kunna lösas. I motion 2001/02:MJ367 (s) delvis begärs att utredningsförslaget att begränsa användningen av försöksdjur enligt de s.k. fem R:ens princip genomförs och att regeringen framlägger förslag om hur djurförsök kan värderas i efterhand. Även i motion 2001/02:MJ418 (mp) begärs en avvecklingsplan för djurförsök (yrkande 14).

Enligt motion 2001/02:MJ268 (m) bör ett djuretiskt råd inrättas. I motion 2000/01:MJ544 (mp) begärs sådan ändring i 4 § djurskyddslagen att även försöksdjur ges möjlighet till naturligt beteende (yrkande 7 delvis).

Utskottets ställningstagande

Användningen av försöksdjur är en komplicerad fråga som kan innebära svåra etiska avvägningar. Som regeringen anför är det angeläget att användningen av försöksdjur begränsas så långt det är möjligt. Försöksdjursanvändningen är en verksamhet som är omgärdad av detaljerade bestämmelser i svensk lagstiftning och innebär en avvägning mellan å ena sidan behovet av att kunna använda djur och å andra sidan vårt ansvar mot djuren och deras välbefinnande. Grundläggande forskning är en förutsättning för samhällsutvecklingen och en del av dagens kunskapsinhämtande inom det biologiska området förutsätter användning av försöksdjur men sådan användning är bara ett av flera redskap som står till buds i sökandet efter ny kunskap. Den metod som i ett enskilt projekt slutligen väljs är den som bedöms bäst kunna besvara den vetenskapliga frågeställningen. När en ansökan om djurförsök prövas skall enligt djurskyddslagstiftningen bl.a. valet av djur noga övervägas, så få djur som möjligt användas och användningen orsaka minsta möjliga lidande för försöksdjuren.

Med anledning av motion 2001/02:MJ407 (v) vill utskottet erinra om att enligt 19 § djurskyddslagen (1988:534) får djur användas för djurförsök endast under förutsättning att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur, att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt och att det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som fötts upp för ändamålet. Därmed och med vad i tillämpliga delar anføres nedan finner utskottet syftet med motionen tillgodosett.

När det gäller utveckling av alternativa metoder vill utskottet erinra om att regeringen för de kommande tre budgetåren har anvisat betydligt ökade insatser på området. Det totala forskningsstödet har hittills uppgått till ca 50 miljoner kronor. Den svenska läkemedelsindustrin har bidragit med ca 30 % av det totala anslaget. I 2001 års ekonomiska vårproposition avsattes för perioden 2002–2004 ytterligare 5, 10 respektive 15 miljoner kronor för att främja utvecklingen av alternativa metoder till djurförsök. Utökningen av anslaget med 5 miljoner kronor för år 2002 skall användas för att stimulera utvärderingen eller på annat sätt bidra till att alternativa metoder tas i praktiskt bruk och till ytterligare satsningar inom grundforskning och tillämpad forskning såväl som genom riktade insatser inom särskilt angelägna områden. Som anføres i skrivelsen är ökade anslag inom detta område ett uttryck för att det är mycket viktigt att ytterligare insatser görs för att begränsa användningen av försöksdjur. Det är regeringens uppfattning, som delas av utskottet, att dessa anslag kommer att bidra till att satsningar kan göras inom både grundforskning och tillämpad forskning liksom i form av riktade insatser inom särskilt angelägna områden. Som regeringen anför behövs insatser t.ex. för forskning som förbättrar försöksdjurens miljö och för utveckling av alternativa metoder inom utbildningen. Exempel på andra angelägna områden är utveckling och utvärdering av riktlinjer för globalt accepterade alternativa testmetoder inom bl.a. kemikalieområdet.

Utöver de allmänna förutsättningarna för användning av djur för djurförsök som anges i 19 § djurskyddslagen finns bestämmelser i Jordbruksverkets föreskrifter med andra allmänna krav på djurförsök. Här uppställs bl.a. krav på vilka överväganden som skall göras när ett djurförsök skall genomföras. Exempelvis skall valet av djurart övervägas noga. Vid valet av plan över hur försöket skall genomföras skall den plan väljas som kräver ett minskat antal djur, tar i anspråk djur med den lägsta graden av neurofysiologisk känslighet, förorsakar det minsta lidandet eller den lägsta graden av bestående men samt har de största utsikterna att ge ett tillfredsställande resultat.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det arbete som görs för att begränsa användningen av försöksdjur är positivt och omfattande. Som regeringen anför är det dock angeläget att sträva efter ytterligare begränsningar av försöksdjursanvändningen. Under senare år har flera utredningar tillsatts och uppdrag givits med anknytning till försöksdjursområdet. En särskild utredare avlämnade i juni 1998 betänkandet Djurförsök (1998:75) och nyligen har betänkandet Ett förbättrat djurskydd (SOU 2000:108) redovisats till regeringen. Utredningen Översyn av förutsättningar för djurförsöksetisk prövning pågår och skall redovisas senast den 1 juni 2002 (dir. 1999:103 och 2000:80). Vidare har Centrala försöksdjursnämnden (CFN) till regeringen lämnat förslag om hur de ökade budgetmedlen för utveckling av alternativa metoder till djurförsök bör användas. I regleringsbrevet för år 2002 har CFN fått regeringens uppdrag att redovisa en utförlig strategi för hur det utökade anslaget skall användas för att utveckla alternativa metoder till djurförsök. Strategin skall innehålla en bedömning av inom vilka områden det är särskilt angeläget att satsa resurser och vilka mål som kan förväntas uppnås. Satsningarna skall vara sådana att de bidrar till att försöksdjursanvändningen förfinas, minskas eller ersätts. CFN skall även ange lämpliga strategier för satsningar för en period från år 2002 till år 2004 och kostnadseffektiviteten för olika alternativa strategier för att nå målen. Vidare skall CFN redovisa vilka utvärderingsmetoder som skall användas och vilka som kräver metodutveckling för att effekten av satsningarna skall kunna bedömas. Uppdraget skall redovisas senast den 1 maj 2002. Regeringen kommer sedan erforderligt underlag erhållits genom utredningarna och CFN:s uppdrag att ta ställning till en fortsatt strategi för att begränsa användningen av försöksdjur.

I en gemensam skrivelse från Jordbruksverket och CFN till regeringen i maj 1999 redovisades en gemensam åtgärdsplan för att förstärka djurskyddet på detta område. Inom myndigheterna pågår samtidigt ett utvecklingsarbete som syftar till att på olika sätt förstärka djurskyddet på försöksdjursområdet. Som en del av åtgärdsplanen ingick att med stöd av bemyndigandet enligt 40 a § djurskyddsförordningen (1988:539) snarast ta fram bindande föreskrifter. I samråd med CFN beslutade Jordbruksverket hösten 1999 att bilda en arbetsgrupp vars uppgift är att ta fram underlag som kan ligga till grund för ett förslag till bindande föreskrifter om djurförsök. I gruppen ingick sakkunniga från försöksdjursverksamheten och från djurskyddsorganisationer. Gruppens arbete avslutades under våren 2000 och förslag till föreskrifter utarbetas

för närvarande. I åtgärdsplanen framgick även att Jordbruksverket och CFN ansåg det vara särskilt viktigt att ytterligare reducera de djurförsök som innebär smärta, obehag eller annat lidande för försöksdjuren. Båda myndigheterna ansåg att en undersökning bör genomföras för att ta fram tydligare bedömningsgrunder vid den etiska prövningen för smärta och annat lidande. Regeringen fattade i juni 1999 beslut om ett uppdrag i fråga om bedömning av smärta och andra obehag i samband med djurförsöksprojekt. CFN har redovisat uppdraget i mars 2000. Förslaget remissbehandlades under våren 2001 och de nya bedömningsgrunderna trädde i kraft den 1 januari 2002. De nya reglerna innebär bl.a. att i ansökan skall anges i vilken svårighetsgrad, dvs. ringa, måttlig och avsevärd, som försöket hör hemma. Det kan tilläggas att det även i andra frågor pågår ett gemensamt arbete mellan myndigheterna för att förbättra djurskyddet för försöksdjuren och arbetssituationen för personer verksamma inom försöksdjursområdet liksom med inrättande av ett dataregister över djurförsök.

När det gäller de krav på tillämpning av de s.k. fem R:ens princip som framförs i två motioner vill utskottet erinra om att år 1959 definierades första gången vetenskapligt de tre R:ens princip, dvs. alternativ till djurförsök som varje metod som innebär förbättring av djurens situation (*refinement*), minskning (*reduction*) av antalet använda försöksdjur eller total ersättning (*replacement*) av försöksdjursanvändningen. Denna definition är i dag allmänt accepterad för att beskriva innebörden av begreppet alternativa metoder och tillämpas såväl i Sverige som inom EU i övrigt. *Refinement* kan t.ex. innebära åtgärder som förfinar försöken så att försöksdjurens situation förbättras, att information från varje enskilt försök ökar eller att informationen blir säkrare genom mindre spridning i försöksresultaten. *Reduction* innebär olika åtgärder för att minska antalet djur som används i en viss studie. I detta sammanhang är försöksplaneringen och användningen av friska och definierade försöksdjur av stor betydelse. *Replacement* innebär metoder utan användning av levande djur och som kan besvara den aktuella frågeställningen. Från djurskyddsorganisationerna och i betänkandet Djurförsök (SOU 1998:75) har framförts att principen skulle kompletteras med ytterligare två R, nämligen *reject* (avvisa) och *redirect resources* (omfördela resurser). Med *reject* avses att djurförsök inte skall tillåtas då de inte är vetenskapligt motiverade eller när det inte är etiskt försvarbart på grund av det lidande som djuren utsätts för. *Redirect resources* innebär att ett problem skall lösas på annat sätt än genom användning av djurförsök.

Med anledning av motionerna 2001/02:MJ300 (v) och 2001/02:MJ367 (s) i aktuella delar vill utskottet erinra om att en djurförsöksetisk nämnd i sin prövning av en ansökan om användning av försöksdjur enligt 21 § djurskyddslagen även skall pröva den etiska aspekten av försöket. I 41–49 §§ djurskyddsförordningen stadgas härutöver att nämnden vid prövning skall ta hänsyn till å ena sidan försökets betydelse och å andra sidan lidandet för djuret. Nämnderna skall avslå en ansökan om att få använda djur för vetenskapliga ändamål om sådan användning inte kan anses angelägen från allmän

synpunkt. Ansökan skall även avslås om det är möjligt att få likvärdig kunskap genom andra metoder. Det bör tilläggas att de ytterligare medel som anslagits för de kommande tre budgetåren och som utskottet redogjort för ovan enligt utskottets mening är väl ägnade att bl.a. främja principen om omfördelning av resurser på försöksdjursområdet.

Utskottet konstaterar att motionerna i stor utsträckning kan anses tillgodosedda genom den ovan lämnade redovisningen och förutsätter att de synpunkter som i övrigt framförs kommer att beaktas i det fortsatta arbetet på området. Utskottet föreslår med dessa uttalanden att motionerna 2001/02: MJ4 (m) yrkande 1, 2001/02: MJ5 (kd) yrkande 1, 2001/02: MJ300 (v), 2001/02: MJ367 (s) delvis, 2001/02: MJ418 (mp) yrkande 14, 2001/02: MJ435 (s) yrkande 1 och 2001/02: MJ528 (kd) yrkande 4 delvis lämnas utan vidare åtgärd.

I avvaktan på en aviserad proposition om inrättande av en djurskyddsmyndighet bör motion 2001/02: MJ268 (m) om inrättande av ett djuretiskt råd inte föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Eftersom försöksdjuren omfattas av bestämmelsen i 4 § djurskyddslagen (1988:534) krävs att även dessa djur bl.a. skall hållas och skötas på ett sådant sätt att de har möjlighet att bete sig naturligt. Motion 2000/01: MJ544 (mp) yrkande 7 delvis får därmed anses tillgodosedd.

Alternativa metoder till djurförsök

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker fyra motionsyrkanden (s, v, kd, mp) om alternativa metoder till djurförsök med hänvisning till det arbete som pågår på området.

Motionerna

I motionerna 2001/02: MJ5 (kd) och 2001/02: MJ435 (s) betonas vikten av att främja alternativa metoder (yrkandena 2 respektive 3). Åtgärder för att få fram godkända alternativ till djurförsök efterlyses i motion 2001/02: MJ418 (mp) yrkande 15. Enligt motion 2000/01: MJ516 (v) bör riksdagen begära att regeringen upprättar en handlingsplan för arbetet med att utveckla, standardisera och validera djurförsöksfria testmetoder samt för hur validerade metoder skall bli internationellt accepterade (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Enligt 19 § djurskyddslagen (1988:534) får djur användas för djurförsök endast under förutsättning att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur. Definitionen av vad som är en alternativ metod till djurförsök är emellertid oklar. Vid en strikt tolkning skulle endast metoder som helt utesluter användningen av djur kunna utgöra en alternativ metod. I de flesta sammanhang där man i dag talar om alternativa metoder avses dock en vidare definition som

omfattar i princip alla de metoder som inte innebär försök med hela djur, dvs. användning av cellkulturer och liknande sägs vara en alternativ metod. De metoder som inom vissa användningsområden kan sägas utgöra alternativ till djurförsök kan delas in i vävnadskulturer, användning av ryggradslösa djur, användning av mikroorganismer, kemiska metoder och tekniska metoder.

Som utskottet redogjort för ovan har regeringen för de kommande tre budgetåren anvisat betydligt ökade insatser för utveckling av alternativa metoder. Ökade anslag inom detta område är ett uttryck för att det är mycket viktigt att ytterligare insatser görs för att begränsa användningen av försöksdjur. Enligt regeringens uppfattning, som delas av utskottet, kommer dessa anslag att bidra till att satsningar kan göras inom både grundforskning och tillämpad forskning liksom i form av riktade insatser inom särskilt angelägna områden. Insatser behövs t.ex. för forskning som förbättrar försöksdjurens miljö och för utveckling av alternativa metoder inom utbildningen. Exempel på andra angelägna områden är utveckling och utvärdering av riktlinjer för globalt accepterade alternativa testmetoder inom bl.a. kemikalieområdet. Utskottet vill även erinra om det uppdrag som CFN fick i regleringsbrevet för år 2002 att till regeringen redovisa en utförlig strategi för hur det utökade anslaget skall användas för att utveckla alternativa metoder till djurförsök. Tillsammans med övriga utredningar på området kommer redovisningen att utgöra underlag för en fortsatt strategi för att begränsa användningen av försöksdjur.

Med det anförda föreslår utskottet, som inte har någon annan uppfattning än motionärerna om vikten av kraftfulla satsningar på alternativa metoder till djurförsök, att motionerna 2000/01:MJ516 (v) yrkande 1, 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 2, 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 15 och 2001/02:MJ435 (s) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Försöksdjursstatistik

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden (m, kd, mp) om ändrade regler för försöksdjursstatistik och om krav på årlig redovisning av statistiken.

Motionerna

I motion 2001/02:MJ353 (mp) anförts att CFN endast i undantagsfall bör frånga den svenska definitionen av djurförsök vid redovisning av statistik (yrkande 1). Motionen behandlar också problemet med att djur som tas i bruk för försök under flera år inte ingår i statistiken (yrkande 3). Enligt motion 2001/02:MJ426 (m) bör djurförsöken redovisas enligt den av riksdagen beslutade metoden och i motion 2001/02:MJ528 (kd) yrkande 4 delvis framförs krav på årlig redovisning av statistiken.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet erinra om att förutsättningarna för användning av djur för vetenskaplig forskning eller undervisning, dvs. den svenska definitionen av djurförsök, återfinns i 19 § djurskyddslagen (1988:534). I propositionen till djurskyddslagen (prop. 1987/88:93) anges att anmälan (till dåvarande Lantbruksstyrelsen, numera till CFN) skall göras för följande typer av försök: försök som utförs på sövda djur som inte får vakna upp igen (s.k. akutförsök), avlivning av försöksdjur för uttagande av organ eller organdelar, beteendeförsök utan ingrepp eller användning av tvångsanordningar, ärftlighetsförsök, enkla utfodringsförsök för utprovning av olika foderstater, försök i övrigt som kan förmodas framkalla endast obetydlig smärta eller ångest. För övriga försökstyper skall ansökan göras.

CFN och dåvarande Lantbruksstyrelsen sammanställde under åren 1982–1988 uppgifter om djuranvändningen inom landets försöksdjursanläggningar. Från och med år 1988 övertog CFN ansvaret för statistikföring från Lantbruksstyrelsen. Sedan år 1990 har statistiken i Sverige redovisats enligt de krav som Europarådet ställer i den europeiska konventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försöksändamål och annat vetenskapligt ändamål (ETS 123) och enligt reglerna i rådets direktiv 86/609/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skydd av djur som används för försök och andra vetenskapliga ändamål. Inom EU har medlemsländerna år 1997 kommit överens om publicering av uppgifter om försöksdjursanvändningen. Kommissionens andra rapport om försöksdjursanvändningen år 1996 publicerades år 1999 (COM(1999)191 final). Rapporten innehåller en detaljerad redovisning om bl.a. antalet djur, djurslag, djurens ursprung och användningens ändamål i medlemsländerna. Sverige har sedan år 1995 årligen redovisat uppgifter om försöksdjursanvändningen till kommissionen och Europarådet medan andra länder har behövt längre tid att introducera nya redovisningsrutiner. Som framgår av skrivelsen har de försöksdjur som redovisas i statistiken under det aktuella året för första gången tagits i bruk för ett försök. Detta innebär att djur som ingår i försök som pågår över flera kalenderår endast redovisas det första året. Om ett försöksdjur återanvänds, dvs. används inom ramen för två eller flera oberoende försök, redovisas dock detta särskilt. Som utskottet anför ovan pågår ett gemensamt arbete mellan myndigheterna på området bl.a. med inrättande av ett dataregister över djurförsök. Myndigheterna anser att ett sådant register skulle kunna vara ett verktyg för både forskare och de etiska nämnderna genom att det skulle bli möjligt att erhålla uppgifter om bl.a. tidigare gjorda etiska bedömningar.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2001/02: MJ353 (mp) yrkandena 1 och 3 och 2001/02: MJ426 (m) i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

CFN är den myndighet som ansvarar för insamling och bearbetning av den svenska försöksdjursstatistiken och publicerar varje år aktuell statistik i sin skriftserie. Motion 2001/02: MJ528 (kd) yrkande 4 delvis får därmed anses tillgodosedd.

Den djurförsöksetiska prövningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar i allt väsentligt de synpunkter på behovet av reformering av de djurförsöksetiska nämndernas verksamhet som framförs i ett antal motioner (m, kd, mp). Med hänvisning till det arbete som pågår på området föreslår utskottet att motionerna lämnas utan vidare åtgärd.

Motionerna

I ett flertal motioner framförs krav på reformering av de djurförsöksetiska nämnderna. Enligt motion 2001/02:MJ4 (m) bör nämnderna skriftligen motivera såväl godkända som inte godkända ansökningar och åläggas att följa upp de godkända ansökningarna några år i efterhand och att årligen redovisa verksamhetsberättelser och verksamhetsplaner (yrkande 2). Bindande föreskrifter för den etiska prövningen av djurförsök efterlyses i motion 2001/02:MJ5 (kd). Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om bindande föreskrifter som delvis skall ersätta nuvarande allmänna råd (yrkande 4). Enligt motion 2001/02:MJ262 (m) bör de godkända ansökningarna följas upp (yrkande 2) och de djurförsöksetiska nämnderna skriftligen motivera samtliga beslut (yrkande 3). I motion 2000/01:MJ509 (kd) påtalas behovet av en ändring av 2 § djurskyddslagen. En rimligare balans bör uppnås mellan den etiska nämndens beslut och tillsynsmyndighetens praktiska uppföljning av konsekvenserna av beslutet. Enligt motion 2000/01:MJ524 (m) måste sammanträdesreglerna klarläggas (yrkande 1) och godkända ansökningar om djurförsök bör följas upp (yrkande 2).

Ett flertal förslag som syftar till att reformera de djurförsöksetiska nämnderna framförs även i motion 2000/01:MJ544 (mp). Nämnderna bör ha tillgång till experter på alternativa metoder, och endast folkvalda ledamöter skall ha rösträtt. Djurskyddsorganisationer skall kunna överklaga besluten. Obligatorisk utbildning bör införas för ledamöterna i djuretik och alternativ till djurförsök och ledamöterna skall ha rätt att närvara vid godkända djurförsök. I varje nämnd skall ingå en utbildad etolog och avgift införas på försöksdjur (yrkande 8). Motsvarande yrkanden återfinns i motion 2001/02:MJ418 (mp) yrkandena 12 och 13. Krav på etologisk kompetens i de djurförsöksetiska nämnderna framförs även i motion 2001/02:MJ516 (mp).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla den djurförsöksetiska prövningens stora betydelse när det gäller att begränsa användningen av försöksdjur. De djurförsöksetiska nämndernas arbete har lett till ökad medvetenhet hos forskare och andra som använder försöksdjur om de djurskyddsaspekter som måste beaktas vid hanteringen av dessa djur. Nuvarande regler har emellertid tillämpats under mer än tio år. Mot bakgrund härav och med tanke på den utveckling

som den biomedicinska forskningen har genomgått under denna period ser utskottet det som mycket positivt att frågan om förändrade bedömningsgrunder och regler för bl.a. kompetensen inom djurförsöksetiken och stärkt skydd för försöksdjuren nu är föremål för förnyad prövning.

Av skrivelsen framgår att Jordbruksverket och CFN i en skrivelse till regeringen i maj 1999 redovisades en gemensam åtgärdsplan för att förstärka djurskyddet inom försöksdjursområdet. En del av bakgrunden till planen var att det under år 1998 genomfördes en rad förändringar i djurskyddslagstiftningen. Ändringarna berörde framför allt försöksdjursverksamheten och bl.a. fick Jordbruksverket enligt 40 a § djurskyddsförordningen (1988:539) regeringens bemyndigande att i samråd med CFN meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot uppfödning, tillhandahållande eller användning av försöksdjur. Inom myndigheterna pågår samtidigt ett utvecklingsarbete som syftar till att på olika sätt förstärka djurskyddet på försöksdjursområdet. Som en del av den gemensamma åtgärdsplanen ingick att med stöd av bemyndigandet snarast ta fram ytterligare bindande föreskrifter. Bland annat framgick av planen att vissa av CFN:s allmänna råd om handläggningen av ärenden vid den etiska prövningen delvis skulle ersättas av bindande föreskrifter. Med anledning härav beslutade Jordbruksverket hösten 1999 att, i samråd med CFN, bilda en arbetsgrupp vars uppgift är att ta fram underlag som kan ligga till grund för ett förslag om sådana föreskrifter. I gruppen ingick sakkunniga från försöksdjursverksamheten och från djurskyddsorganisationer. Gruppens arbete avslutades under våren 2000 och förslag kommer att läggas fram under våren 2002.

Som framgår av skrivelsen och av utskottets redogörelse tidigare i detta betänkande har en särskild utredare fått regeringens uppdrag att göra en översyn av förutsättningarna för den djurförsöksetiska prövningen (dir. 1999:103 och 2000:80). Utredaren skall bl.a. särskilt analysera om de etiska bedömningsgrunder som i dag tillämpas ger en bra förutsättning för prövning eller om de behöver förbättras. Om det visar sig att regelverket beträffande de etiska bedömningsgrunderna behöver förändras skall förslag lämnas om hur nya bestämmelser på området bör utformas. Utredaren skall även utvärdera behovet av en långsiktig kompetensutveckling inom djurförsöksetiken i och utanför de djurförsöksetiska nämnderna och om ett sådant behov finns komma med förslag om hur en sådan utveckling bör ske. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 2002.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna i de nu aktuella motionerna om vikten av en väl fungerande etisk prövning när det gäller försöksdjuren och deras situation. I detta sammanhang är frågor om ändamålsenliga och klara grunder för den etiska prövningen, hög etisk kompetens och öppenhet inför människors moraliska spörsmål av största betydelse. Av utskottets redogörelse ovan framgår att dessa och flera frågor på försöksdjursområdet är föremål för ett mycket stort intresse från regeringens sida. Utskottet förutsätter att de synpunkter som framförs i motionerna i aktuella delar kommer att beaktas i det fortsatta arbetet på detta område. Utskottet

föreslår med detta uttalande att riksdagen lämnar motionerna 2000/01:MJ509 (kd), 2000/01:MJ524 (m), 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 8 i aktuell del, 2001/02:MJ4 (m) yrkande 2, 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 4, 2001/02:MJ262 (m) yrkandena 2 och 3 samt 2001/02:MJ418 (mp) yrkandena 12 delvis och 13 utan åtgärd.

I syfte att stödja de djurförsöksetiska nämndernas arbete inrättade CFN år 1996 en rådgivningspanel bestående av experter inom olika forskningsområden. Panelens uppgift är att vid behov besvara frågor av betydelse för bedömningen av ett djurförsök. I panelen har bl.a. etologisk expertis gjorts tillgänglig för nämnderna. Med hänvisning härtill och till vad utskottet anfört ovan om översynen av den djurförsöksetiska prövningen bör även motionerna 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 8 delvis, 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 12 delvis och 2001/02:MJ516 (mp) lämnas utan riksdagens åtgärd.

Verksamheter där försöksdjur används

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (mp) om omedelbart förbud mot djurförsök inom försvaret.

Motionen

I motion 2001/02:MJ418 (mp) krävs att djurförsök inom försvaret skall upphöra omedelbart (yrkande 10 delvis).

Utskottets ställningstagande

Av skrivelsen framgår att försvarsmakten genomför djurförsök vid utbildning av personal som skall krigsplaceras på sjukvårdande befattningar i förband. Utbildningen omfattar personal som läkare, sjuksköterskor och sjukvårdare med uppgift att sörja för det akuta omhändertagandet av krigsskadade. Förutom den rent teoretiska delen i utbildningen genomförs även en praktisk del på levande sövda försöksdjur, som årligen utgörs av ca 100 grisar. Djuren sövs före ingreppen och avlivas utan att få vakna upp. Vid utbildningen finns förutom medicinskt ansvarig läkare även en veterinärmedicinskt ansvarig veterinär som är förordnad för att bl.a. övervaka djurskyddet och utföra narkosen av grisarna. Veterinären närvarar under hela den tid som försöksdjuret används och ansvarar sedan för avlivning. Användningen bedöms vara nödvändig eftersom skador av vapen är ovanliga i fredstid och den typ av behandling som måste genomföras vid stridsskador skiljer sig från behandlingen av skador i fred. Det akuta omhändertagandet av stridsskadade personer innebär även i regel långa transporttider och därmed modifierad medicinsk utrustning. Med det anförda avstyrks motion 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 10 delvis.

Försök med avsevärd svårighetsgrad

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att två motioner (s, kd) om minskning av antalet plågsamma djurförsök lämnas utan vidare åtgärd. Utskottet hänvisar till de bedömningsgrunder som gäller sedan den 1 januari 2002 och till det arbete som i övrigt pågår på området.

Utskottet avstyrker en motion (mp) med krav på att sådana försök skall upphöra.

Motionerna

I syfte att minska antalet plågsamma djurförsök föreslås i motion 2001/02:MJ5 (kd) att ansvarig myndighet snarast ges i uppdrag att utarbeta en konkret åtgärdsplan (yrkande 3). I motion 2001/02:MJ435 (s) framhålls att arbetet med att få bort de plågsamma djurförsöken är mycket angeläget (yrkande 2). Enligt motion 2000/01:MJ544 (mp) bör sådana djurförsök som innebär onödigt lidande för djuren upphöra (yrkande 7 delvis).

Utskottets ställningstagande

Med försök av avsevärd svårighetsgrad avses försök där djuren löper risk för mer påtaglig eller till och med avsevärd smärta eller andra obehag. I denna kategori är försökens karaktär sådan att det inte alltid är möjligt att eliminera smärtan ens om användarna har mycket goda kunskaper och använder tekniker som är så skonsamma som möjligt för djuren. Till kategorin hör också vissa beteendestudier och vissa toxicitetstester liksom sådana försök med framkallande av allvarliga sjukdomstillstånd där djuren inte kan ges smärtlindrande eller annan stödjande eller lindrande behandling i tillräcklig utsträckning.

Det är inom denna kategori man i egentlig mening kan tala om plågsamma djurförsök. Sätillvida delar utskottet motionärernas uppfattning att det är utomordentligt viktigt från djurskyddssynpunkt att sådana försök så långt möjligt minimeras eller helst inte behöver utföras över huvud taget. De medicinska frågeställningarna som ibland ändå kräver att dessa typer av försök utförs måste självfallet vara utomordentligt välgrundade för att det alls skall vara möjligt att acceptera dem. Förhoppningsvis kommer den allmänna metodutvecklingen inom djurexperimentell forskning att stegvis leda till att behovet av denna kategori försök på sikt minskar. Av skrivelsen framgår att det för närvarande inte finns några säkra uppgifter, vare sig från Sverige eller från andra länder, om hur stor andel av försöksdjuren som faller inom den här kategorin, men i vissa uppskattningar från flera länder nämns siffror i storleksordningen några procent.

Av Jordbruksverkets och CFN:s gemensamma åtgärdsplan framgår att myndigheterna anser det vara särskilt viktigt att ytterligare reducera de djurförsök som innebär smärta, obehag eller annat lidande för försöksdjuren.

Båda myndigheterna ansåg att en undersökning bör genomföras för att ta fram ytterligare bedömningsgrunder vid den etiska prövningen för smärta och annat lidande. Som utskottet anfört tidigare i betänkandet fattade regeringen i juni 1999 beslut om ett uppdrag i fråga om bedömning av smärta och andra obehag i samband med djurförsöksprojekt. CFN har redovisat uppdraget i mars 2000. De nya reglerna gäller sedan den 1 januari 2002 och innebär bl.a. att i ansökan om djurförsök skall anges i vilken av de tre svårighetsgraderna ringa, måttlig eller avsevärd försöket hör hemma. Härigenom kommer nämnden att få ännu en bedömningsgrund för sitt beslut, vilket är ägnat att ytterligare minska lidandet för försöksdjuren.

Sammantaget innebär det ovan anförda att motionerna 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 3 och 2001/02:MJ435 (s) yrkande 2 bör lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet är emellertid inte berett att tillmötesgå kravet i motion 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 7 delvis och avstyrker motionsyrkandet i den mån det inte kan anses tillgodosett.

Användning av djur i undervisning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden (m, kd) om användningen av djurförsök på grundskole- och gymnasienivå. Vidare avstyrker utskottet fem motionsyrkanden (m, kd, mp) om användningen av djurförsök på universitets- och högskolenivå. Samtliga motioner avstyrks med hänvisning till det arbete som pågår på området.

Motionerna

I motion 2001/02:MJ4 (m) påtalas behovet av att genomföra ett förslag i betänkandet Djurförsök (SOU 1998:75) beträffande begränsning av användningen av försöksdjur inom grundskole- och gymnasieutbildningarna (yrkande 3). Enligt motionerna 2001/02:MJ4 (m) och 2001/02:MJ5 (kd) bör djurförsök i grundskola och gymnasium tillåtas endast om det sker i syfte att träna och utbilda elever att handskas med djur, t.ex. i vissa yrkesinriktade utbildningar såsom djurvårdarutbildning (yrkandena 3 respektive 7).

Enligt motionerna 2001/02:MJ4 yrkande 4 och 2001/02:MJ262 yrkande 1 (båda m) bör en särskild översyn av användningen av försöksdjur inom den högre utbildningen initieras snarast. Även i motion 2001/02:MJ5 (kd) framställs krav på en sådan översyn (yrkande 8). Enligt motion 2001/02:MJ418 (mp) bör djurförsöken upphöra i undervisningen för studenter som inte kommer att utföra djurförsök i sitt framtida yrke. Djurförsök bör också förbjudas i de fall då andra metoder kan ge samma insikter som försöket och studenterna bör genomgå en kurs med träning i etisk diskussion (yrkande 16). I motion 2001/02:MJ459 (mp) krävs åtgärder för att kontrollera och minimera användningen av plågsamma djurförsök i forskning och utbildning.

Utskottets ställningstagande

I förarbetena till djurskyddslagen (prop. 1987/88:93) framhöll jordbruksministern vikten av att djurförsöken begränsas till att avse bara sådana fall då det är angeläget från allmän synpunkt att försöket utförs. Dit kunde enligt ministern inte räknas undervisningen på grundskole- och gymnasienivå.

Det finns i dag mycket goda möjligheter att inom utbildningen på alla nivåer använda alternativa metoder till djurförsök. Som framgår av skrivelsen förekommer verksamhet med levande djur på grundskole- och gymnasienivå endast i vissa utbildningar och där huvudsakligen i syfte att träna och utbilda elever i att vårda och sköta djur. Enligt uppgift från CFN har de djurförsöksetiska nämnderna under år 2000 endast prövat en ansökan om användning av försöksdjur på grundskole- och gymnasienivå. Ansökan gällde utbildning som syftar till att sköta och hantera djur. I sitt remissvar över betänkandet Djurförsök (SOU 1998:75) påpekar Jordbruksverket att utredningens förslag att undanta sedvanligt hållande av husdjur från etiskt godkännande är formulerat på ett sådant sätt att det är osäkert vilka konsekvenser ett sådant undantag kan komma att få och att detta därför bör bli föremål för ytterligare utredning. Jordbruksverket och CFN upprepar i sin åtgärdsplan behovet av en översyn av försöksdjursanvändningen inom undervisningen. Enligt vad utskottet inhämtat bereds inom Regeringskansliet kommittédirektiv till en utredning om användningen av försöksdjur inom hela utbildningsväsendet. Utskottet, som i stort delar motionärernas synpunkter, förutsätter att kommittén kommer att inleda sitt arbete inom en nära framtid och att utredningen skall kunna redovisas snarast möjligt. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna 2001/02:MJ4 (m) yrkande 3 och 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 7 i allt väsentligt tillgodosett.

Den största användningen av djur i undervisning sker på universitets- och högskolenivå. Användningen förekommer i en mängd sammanhang och är komplex. Prövningen måste göras från fall till fall, och i likhet med regeringen anser utskottet att den även fortsättningsvis lämpligen bör vara en uppgift för de djurförsöksetiska nämnderna. I sitt remissvar över betänkandet Djurförsök (SOU 1998:75) framhåller CFN de problem som förekommer vid försöksdjursanvändningen inom högskoleområdet. Djuranvändningen är här av betydligt större omfattning än inom grundskole- och gymnasieutbildningen och innefattar ofta ingrepp på djuren eller åtgärder som påverkar djurens situation. I betänkandet konstaterar utredaren att djurförsök inom utbildningen ofta är en upprepning av tidigare experiment. Eftersom den kunskap som skall överföras till de studerande redan existerar, är det möjligt att i många fall ersätta dessa djurförsök med alternativa metoder. Det kan dels vara fråga om metoder som har utvecklats inom forskningen, dels metoder som har tagits fram särskilt för att användas inom utbildningen. Som regeringen anför behöver emellertid försöksdjursanvändningen sannolikt även i framtiden ingå inom vissa utbildningar, t.ex. där studenterna behöver biologiska, biomedicinska eller veterinära kunskaper från djurförsök i sin blivande yrkesroll. Som framgår av utskottets redogörelse ovan kommer dessa frågor att få sin belys-

ning i den aviserade utredningen om försöksdjursanvändningen inom utbildningsväsendet. Det bör framhållas att universiteten i vissa fall har antagit egna riktlinjer för försöksdjursverksamhet som är strängare än vad lagstiftningen kräver. Som exempel kan nämnas de regler för djur- och humanlaborationer inom grundutbildningen för läkare som dåvarande linjenämnden för läkarlinjen vid Umeå universitet antagit. Reglerna syftar till att klargöra när och hur djurlaborationer kan förekomma i denna utbildning. Bland annat anges att djurlaborationer skall begränsas till de absolut nödvändiga och tillåtas bara när, enligt institutionens bedömning, ändamålet inte kan uppnås med andra metoder av jämförbart undervisningsvärde. Laborationer där djuren kan utsättas för lidande skall inte förekomma. Information om institutionens djurlaborationer skall ges till studenterna i samband med kursstarten. Vidare anges att befrielse från deltagande i djurlaboration kan medges om det kan antas att den sökande har medicinska eller etiska skäl mot deltagandet.

I sammanhanget vill utskottet erinra om att det i Jordbruksverkets och CFN:s gemensamma arbete även ingår inrättande av ett dataregister för djurförsök. Myndigheterna anser att ett sådant register skulle kunna vara ett verktyg för både forskare och nämnder genom att det blir möjligt att erhålla uppgifter om tidigare gjorda etiska bedömningar.

Sammantaget innebär det ovan anförda att syftet med motionerna 2001/02:MJ4 (m) yrkande 4, 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 8, 2001/02:MJ262 (m) yrkande 1, 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 16 och 2001/02:MJ459 (mp) i allt väsentligt får anses tillgodosett.

Genetiskt modifierade djur

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker fyra motionsyrkanden (s, kd, mp) om redovisning av och statistik över genetiskt modifierade försöksdjur med hänvisning till pågående utredningsarbete. Utskottet avstyrker även en motion (mp) om förbud mot användning av försöksdjur som är genetiskt modifierade.

Motionerna

I motion 2000/01:MJ544 (mp) framförs krav på att djurförsök med genmanipulerade djur skall upphöra (yrkande 7 delvis). Enligt motion 2001/02:MJ353 (mp) bör CFN ges i uppdrag att inhämta och redovisa information om antalet genmanipulerade djur i försök. Informationen bör även omfatta uppgifter om antalet djur per art (yrkande 2). I motionerna 2001/02:MJ367 (s) delvis och 2001/02:MJ528 (kd) yrkande 4 delvis efterlyses statistik om användningen av genmodifierade djur.

Utskottets ställningstagande

Användningen av genetiskt modifierade djur syftar bl.a. till att förstå den genetiska bakgrunden till sjukdomar. Som anförs i skrivelsen har utvecklingen inom gentekniken medfört att genetiskt modifierade försöksdjur används i allt högre grad. Det är emellertid inte alltid möjligt att på förhand bedöma vad en genetisk förändring kommer att innebära för djuret. Av dessa skäl är det särskilt viktigt att med stor uppmärksamhet följa och bedöma hur det genetiskt modifierade djuret påverkas. Den djurförsöksetiska prövningen, som har att ta hänsyn till å ena sidan försökets betydelse och å andra sidan lidandet för djuret, är enligt utskottets mening av stor betydelse för att säkerställa att genetiskt modifierade djur inte utsätts för onödigt lidande. Mot den bakgrunden anser utskottet i likhet med regeringen det angeläget att en översyn görs av de etiska bedömningsgrunder som nämnderna tillämpar. Detta är också skälet till att jordbruksministern har utsett en särskild utredare med ett sådant uppdrag (dir. 2001:80). Uppdraget är utformat som ett tilläggsdirektiv till den djurförsöksetiska utredningen och innebär att utredaren skall beskriva verksamheten med framställning av genetiskt modifierade djur och om möjligt utreda i vilken omfattning genetiskt modifierade djur är utsatta för lidande. Vidare skall utredaren bedöma om nuvarande bestämmelser är tillräckliga för att säkerställa djurskyddet för genetiskt modifierade djur samtidigt som forskningens behov kan tillgodoses samt bedöma behovet av ytterligare statistiska uppgifter om framställning och användning av genetiskt modifierade djur. Vid behov skall utredaren föreslå åtgärder för att minimera det lidande som dessa djur kan vara utsatta för och lämna förslag om ändrade eller nya bestämmelser på området. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 2002. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna 2001/02:MJ353 (mp) yrkande 2, 2001/02:MJ367 (s) delvis och 2001/02:MJ528 (kd) yrkande 4 delvis i allt väsentligt tillgodosett.

Det ovan anförda innebär att utskottet avstyrker motion 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 7 delvis.

Internationellt arbete**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet avstyrker ett flertal motioner (s, v, kd, mp) om arbetet inom bl.a. EU och OECD om alternativa försöksmetoder och om förbud mot tester med djur av kosmetiska och hygieniska produkter. Utskottet hänvisar till det arbete som pågår i Sverige och internationellt.

Motionerna

I motion 2000/01:MJ516 (v) begärs att Sverige inom EU skall verka för att EU:s alternativcenter ECVAM (European Center for the Validation of Alternative Methods) bör få betydligt större ekonomiska resurser (yrkande 2).

Inom både EU och OECD bör Sverige driva frågan om att få bort orimliga djurtestkrav, avföra gamla djurtester ur guidelines (riktlinjer) och påskynda godkännandet av alternativa testmetoder (yrkande 3). Enligt motion 2001/02:MJ435 (s) bör ett internationellt regelverk upprättas för alternativa försöksmetoder (yrkande 4) och bestämmelserna för olika myndigheters krav på testning harmoniseras (yrkande 5).

Krav på förbud mot djurtestning av kosmetika och hygienprodukter framförs i motionerna 2000/01:MJ510 (kd) yrkande 1, 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 7 delvis, 2001/02:MJ314 (kd) yrkande 1, 2001/02:MJ397 (v), 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 10 delvis och 2001/02:MJ435 (s) yrkande 6.

I motionerna 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 7 delvis, 2001/02:MJ5 (kd) yrkande 5 och 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 11 framförs krav på obligatorisk märkning av djurtestade hygienprodukter och kosmetika. Enligt motion 2001/02:MJ5 (kd) bör Sverige i EU verka för att märkning av djurtestade produkter blir obligatorisk i alla medlemsländer (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Inom flera områden pågår på det internationella planet arbete som berör användningen av försöksdjur. Förutom det arbete som har som huvudsakligt syfte att skydda försöksdjuren pågår samarbete i olika former inom t.ex. läkemedels- och kemikalieområdet.

Försöksdjursfrågorna finns reglerade såväl inom EU som av Europarådet. Både EG:s direktiv och den europeiska konventionen innehåller långtgående riktlinjer bl.a. för användningen av djur för vetenskapliga ändamål. År 1988 ratificerade Sverige den europeiska konventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försöksändamål och annat vetenskapligt ändamål (ETS). Som medlem av EU är Sverige sedan år 1995 bundet av EG:s direktiv 86/609/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skydd av djur som används i försök och för andra vetenskapliga ändamål. Genom de ändringar i djurskyddslagstiftningen som trädde i kraft den 1 mars 1998 har Sverige fullt ut anpassat svenska bestämmelser till direktivet. Enligt både EG:s direktiv och den europeiska konventionen skall utbyte av information ske mellan länderna. Som framgår av skrivelsen har detta i praktiken skett dels genom regelbundna möten, dels genom skriftlig information från länderna om bl.a. försöksdjursstatistik.

Inom Europarådet har det hittills hållits tre multilaterala konsultationer inom ramen för försöksdjurskonventionen. Syftet med dessa är att granska tillämpningen av konventionen och undersöka om det är lämpligt att revidera konventionen eller utsträcka någon av dess bestämmelser. För närvarande koncentreras arbetet till att utarbeta nya bestämmelser om försöksdjurshållning, vilket kommer att ske genom en revidering av en av konventionens bilagor. En multilateral konsultation om nya bestämmelser om hållande och skötsel av försöksdjur är planerad till år 2002.

Regelbundna möten om försöksdjursfrågor äger i EU rum inom kommissionsarbetsgruppen Competent Authorities for the Implementation of Directive

86/609/EEC (CA). I gruppen deltar företrädare för medlemsländernas ansvariga myndigheter. Arbetsgruppen har visserligen inte någon beslutanderätt, men medlemsstaternas företrädare kan enas om hur olika artiklar i direktivet skall tillämpas. Så har t.ex. skett när det gäller vissa frågor om försöksdjursstatistik och redovisning av denna till kommissionen. Under Sveriges tid i EU har även bl.a. alternativa metoder till djurförsök och utbildning inom försöksdjurssektorn behandlats. Det europeiska utvärderingscentret ECVAM (The European Center for the Validation of Alternative Methods) har spelat en viktig roll och har ansvaret för flera oberoende utvärderingar där relevansen av och tillförlitligheten hos olika testmetoder undersökts. ECVAM har även bedrivit forskning om nya metoder och utvecklat olika tester och centrets arbete har bidragit till ny kunskap om alternativa metoder. Till ECVAM:s arbetsuppgifter hör även att fungera som ett centrum för utbyte av information om alternativa metoder, att driva och vidareutveckla en databas om alternativa metoder samt att underlätta dialogen mellan alternativforskningens olika parter.

Jordbruksministern besvarade i november 2000 en fråga i riksdagen om ECVAM:s framtida roll (prot. 2000/01:40, svar på fråga 2000/01:212). Frågeställaren uttryckte farhågor för att ECVAM inte kommer att vara lika engagerat i utvärderingen av alternativa metoder till djurförsök som tidigare. I sitt svar framhåller jordbruksministern ECVAM:s betydelsefulla roll för utvärdering av alternativa metoder och det självklara i att ECVAM:s arbete med utvärdering av alternativa metoder bör fortsätta. Samtidigt poängterar hon att det är viktigt att forskningen inte enbart ägnar sig åt att finna alternativ till redan existerande djurförsök utan även koncentrerar sig på att ta fram ny kunskap och tillämpa den inom områden där forskningen expanderar och på nya problemställningar. Utskottet delar denna uppfattning och utgår från att regeringen även fortsättningsvis verkar för att arbetet inom ECVAM kommer att bedrivas med åtminstone samma omfattning som hittills.

Med det ovan anförda får syftet med motion 2000/01: MJ516 (v) yrkande 2 anses i allt väsentligt tillgodosett.

Inom OECD:s miljöprogram utvecklas och fastställs riktlinjer för tester avseende kemikaliers inneboende egenskaper. Riktlinjerna har en avgörande betydelse för global harmonisering av testmetoder. Metoder som har godkänts av OECD införlivas i EG:s direktiv och används på liknande sätt inom en stor del av världen. I den utsträckning det finns alternativa testmetoder bedömer och utvärderar OECD dessa och utarbetar riktlinjer för användningen. Som framgår av skrivelsen är Sveriges primära roll inom OECD-arbetet att bidra till att utveckla testmetoder som gör det möjligt att fullfölja gjorda åtaganden när det gäller att bedöma eventuella risker av kemikalier och därmed skydda hälsa och miljö. Sverige verkar också aktivt för att inom OECD driva frågor om utveckling av riktlinjer för globalt accepterade alternativa metoder och minskat lidande hos försöksdjuren. År 1996 anordnade t.ex. Kemikalieinspektionen och CFN ett seminarium inom OECD där harmoniserade kriterier för att kunna utveckla och acceptera alternativa testmetoder utarbetades.

Ytterligare ett seminarium med samma inriktning kommer att hållas i Sverige under våren 2002. Utskottet utgår från att Sverige även i fortsättningen kommer att inta en aktiv hållning såväl inom EU som inom OECD när det gäller arbetet med förbättring av försöksdjurens situation.

Sammantaget innebär det ovan anförda att motionerna 2000/01:MJ516 (v) yrkande 3 och 2001/02:MJ435 (s) yrkande 4 inte bör medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

När det gäller kosmetiska och hygieniska produkter finns inom EU gemensamma krav på säkerhetstestning av sådana produkter, vilket indirekt minskar behovet av försöksdjur eftersom nationella särkrav inte ställs. Gemensam dokumentation och regler för användning av vissa typer av ämnen (färgämnen, konserveringsmedel och UV-filter) minskar också användningen av försöksdjur. Inom EU pågår även arbete med att följa utvecklingen av alternativa metoder för säkerhetsbedömning av kosmetiska och hygieniska produkter. Arbetet äger rum inom den vetenskapliga kommittén för kosmetika under kommissionen i ECVAM och den europeiska branschorganisationen för kosmetikatillverkare (COLIPA). Förslaget innebär att tester av kosmetiska och hygieniska produkter på djur skall förbjudas inom hela EU. Under Sveriges ordförandeskap har bl.a. fyra rådsarbetsgruppsmöten behandlat frågan.

I slutet av november 2001 lade kommissionen fram ett ändrat förslag till parlamentets och rådets direktiv om ändring av kosmetikadirektivet KOM(2001) 697 slutlig). Förslaget innebär bl.a. att tester av kosmetiska och hygieniska slutprodukter på djur och marknadsföring av sådana produkter skall förbjudas inom hela EU. Förbudet föreslås träda i kraft tre år efter det att direktivet genomförts av medlemsstaterna. Kommissionen kommer att arbeta för att alternativa metoder som validerats på gemenskapsnivå snabbt skall godkännas av OECD och det kommer att bli obligatoriskt att utan dröjsmål införa validerade alternativa testmetoder för beståndsdelar i kosmetika så snart sådana metoder finns tillgängliga. Vidare föreslås förbud mot tester av beståndsdelar och kombinationer av beståndsdelar på djur liksom obligatorisk användning av validerade alternativa metoder så snart sådana metoder finns tillgängliga.

Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna 2000/01:MJ510 (kd) yrkande 1, 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 7 delvis, 2001/02:MJ314 (kd) yrkande 1, 2001/02:MJ397 (v), 2001/02:MJ418 (mp) yrkande 10 delvis och 2001/02:MJ435 (s) yrkande 6 i väsentliga delar tillgodosett.

Informationen till konsumenterna föreslås förbättras genom att märkning av icke djurtestade produkter blir tillåten, dvs. märkning anses inte utgöra ett tekniskt handelshinder. Kommissionen kommer att utfärda riktlinjer för märkningen. Motionerna 2000/01:MJ544 (mp) yrkande 7 delvis, 2001/02: MJ5 (kd) yrkandena 5 och 6, 2001/02: MJ418 (mp) yrkande 11 och 2001/02: MJ435 (s) yrkande 5 får därmed anses tillgodosedda.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden.

1. Användning av försöksdjur

av Jonas Ringqvist (v) och Kjell-Erik Karlsson (v).

Vi skriver i vårt partiprogram att plågsamma djurförsök måste avskaffas och ersättas av laboratoriebaserad teknik. Detta är utgångspunkten i Vänsterpartiets politik när det gäller djurförsök. För att kunna uppnå detta mål krävs dock mer än enbart ett konstaterande av dagens situation. En handlingsplan för hur djurförsöken skall kunna minska är nödvändig. Vi finner det därför positivt att regeringen, efter samarbete med oss, i skrivelsen 2001/02:48 Användning av försöksdjur skriver att regeringen skall återkomma med förslag om en fortsatt strategi för att begränsa användningen av försöksdjur. Vi har motionerat om behovet av en sådan handlingsplan men har valt att inte reservera oss till förmån för motionen mot bakgrund av vad som anförs i skrivelsen. Vi redovisar i stället i detta särskilda yttrande vår syn på försöksdjursanvändningen och vad som bör ingå i ovan nämnda strategi.

En strategi för hur djurförsöken skall minskas och på sikt totalt avvecklas är nödvändig för den fortsatta utvecklingen mot en inriktning som inte nödvändigtvis kräver djurförsök. Strategin är nödvändig för arbetet med att utveckla, standardisera och validera djurförsöksfria testmetoder samt för hur validerade metoder skall kunna bli internationellt accepterade snabbare än i dag. Med utgångspunkt i bl.a. smärtupplevelse bör en strategi utarbetas som bidrar till att djurförsöken, och särskilt de plågsamma djurförsöken, minskar. Sverige bör dessutom ta på sig en betydligt mer pådrivande roll internationellt i arbetet med att få djurfria metoder validerade och accepterade.

Vi anser att strategin skall ta sin utgångspunkt i följande: De s.k. fem R:en skall användas i det framtida arbetet med att begränsa försöksdjursanvändningen och utveckla alternativa metoder! Utöver de redan etablerade begreppen refine (förfina), reduce (begränsa) och replace (ersätta) bör även begreppen reject (avvisa) och redirect resources (omfördela resurser) tillämpas.

Områden där lidande kan minimeras skall identifieras! Redan i dag finns material att tillgå om bedömningen av djurs smärtupplevelser och lidande. Detta material torde kunna ligga till grund för de bedömningsgrunder som tillämpas vid den etiska prövningen.

Områden där djurförsöken kan fasas ut helt skall identifieras! Inom vissa områden är djurförsök helt förkastliga ur etisk synpunkt, t.ex. vissa försök utförda av försvaret, där syftet med försöken inte är moraliskt tveksamma utan helt enkelt onödiga.

Djurslag på vilka det är särskilt angeläget att minska djurförsöken och djurslag på vilka inga djurförsök bör vara tillåtna skall prioriteras! Ett exempel på detta är användningen av primater inom forskningen. Likheter med

människan gör att användningen av primater innebär särskilt svåra etiska överväganden.

Sveriges roll i arbetet med att minska djurförsöken skall tydliggöras! EU:s alternativcenter ECVAM (European Center for the Validation of Alternative Methods) drivs helt i EU:s regi. ECVAM spelar en central roll i valideringen av djurfria metoder men har tyvärr långt ifrån tillräckliga resurser. Ett av Sveriges bidrag till att skynda på valideringen av alternativa metoder bör därför vara att inom EU arbeta för att ECVAM får betydligt större ekonomiska resurser. Sverige måste vara drivande genom forskning och testutveckling inom landet och även vara pådrivande internationellt. Sverige måste också driva dessa frågor hårdare inom både EU och OECD.

Ambitiösa men realistiska mål skall sättas upp för en kvantitativ minskning av djurförsök, med särskild inriktning på djurförsök som orsakar lidande!

Strategin bör också ligga till grund för hur de ökade satsningarna för utveckling av alternativa metoder bör fördelas. En utvärdering av läget bör göras för att se hur långt utvecklingen och valideringen av alternativa testmetoder har kommit för dessa tester. Denna utvärdering bör följas av en långsiktig resurssatsning för att lösa återstående problem.

2. Användning av försöksdjur

av Ulf Björklund (kd) och Caroline Hagström (kd).

Betänkandet gäller regeringens skrivelse 2001/02:48 Användning av försöksdjur. Vi kristdemokrater saknade i skrivelsen ett antal konkreta förslag som vi har motionerat om. Vid utskottsarbetet visar det sig dock till stor del råda enighet inom utskottet i synen på djurförsök.

Utskottet hänvisar till jordbruksministern som framhållit att djurförsöken bör begränsas till att avse bara sådana fall, då det är angeläget från allmän synpunkt att försöket utförs. Dit kunde ministern inte räkna undervisningen på grundskole- och gymnasienivå. Kristdemokraterna stöder den åsikten.

Utskottet refererar betänkandet Djurförsök (SOU 1998:75), där utredaren konstaterar att djurförsök inom utbildningen är en upprepning av tidigare experiment, och att denna kunskap alltså redan existerar. Kristdemokraterna anser att denna kunskap lika väl kan fås med hjälp av den nya informationstekniken.

För överskådlig framtid gör sig forskningen nu beroende av genetiskt modifierade djur. Risker är att detta medför en ökning av antalet djurförsök. Utskottet hänvisar här bl.a. till den djurförsöksetiska prövningen. Kritik har framförts mot att de djurförsöksetiska nämnderna alltför lätt godkänner djurförsök. Kristdemokraterna efterlyser bindande föreskrifter för den etiska prövningen av djurförsök. En särskild utredare arbetar för närvarande med denna fråga. Vi kommer att följa frågan.

3. Användning av djurförsök

av Eskil Erlandsson (c) och Harald Nordlund (fp).

Vi vill verka för att all djurhållning skall ske på ett etiskt godtagbart sätt. Utgångspunkten måste vara vördnaden för livet och att vi säger bestämt nej till alla former av djurplågeri. Djur skall inte betraktas som handelsvaror utan behandlas med respekt. Det förekommer otäcka bilder av djur som plågas och dör i laboratorier. Strävan måste vara att förbättra försöksdjurens situation, men vi måste också verka för att ersätta djurförsöken.

Större ansträngningar måste göras för att finna alternativa metoder. Det är dessutom viktigt att pröva huruvida viss forskning med användning av försöksdjur är försvarbar. Dock vill vi understryka vikten av att ständigt erhålla ny kunskap. Visserligen gäller dessa principer i dag; djur skall inte utan starka skäl utsättas för lidande, och djurförsök skall inte få utföras om det inte är medicinskt, veterinärmedicinskt eller miljömässigt motiverat. Efterlevnaden av dessa riktlinjer måste emellertid bli bättre. Tydligheten i fråga om satsning på alternativa metoder och avståendet från icke nödvändiga djurförsök måste också bli bättre inte bara på nationell nivå utan inom hela EU.

Konsumenternas påverkan är viktig för att möjliggöra för konsumenterna att välja produkter med utgångspunkt från huruvida djurförsök föregått framtagandet av produkterna. Därför måste märkningen vara tydlig.

4. Användning av djurförsök

av Maria Wetterstrand (mp).

I betänkandet behandlas ett antal yrkanden som har avstyrkts av utskottet eller som ansetts tillgodosedda och därför lämnats utan vidare åtgärd och där Miljöpartiet de gröna inte har reserverat sig. Jag vill dock framhålla följande:

Grundläggande för Miljöpartiet de grönas syn på försöksdjur är solidaritet med såväl människor som djur, natur och det ekologiska systemet. I vår vision om ett uthålligt och solidariskt samhälle avskaffas försök på djur helt. Miljöpartiet anser därför att regeringen bör ta fram en avvecklingsplan för djurförsöken. Under tiden bör djurförsöken begränsas så långt möjligt men försök som behövs för att rädda människors liv och förbättra för sjuka och funktionshindrade skall dock prioriteras.

Miljöpartiet anser således att försvarets djurförsök samt djurförsök inom kosmetika- och hygienindustrin skall förbjudas först. De produkter som ändå testas på djur skall märkas så att konsumenterna kan utöva sin påverkan och välja bort dem.

Djur som har genmanipulerats för att vara särskilt lämpliga som försöksdjur utgör en särskild problematik. Förutom att dessa djur, som t.ex. den s.k. onkomusen som har genmodifierats för att lätt få cancer, inte visat sig ha den nytta som försöksdjur som har förespeglats, finns avgörande etiska invändningar mot själva förfarandet. Miljöpartiet anser därför att användningen av genmodifierade djur i djurförsök skall förbjudas.

Djurförsöken inom högskoleutbildningen bör utgå för studenter som inte kommer att utföra djurförsök i sitt framtida yrke. Eventuella djurförsök skall även kombineras med utbildning om alternativ till djurförsök samt etisk diskussion om huruvida och vid vilka tillfällen det är etiskt försvarbart att använda försöksdjur.

En anledning till onödiga djurförsök är bristen på kunskap om och tillgång till alternativa metoder. Vi anser att ett omfattande statligt stöd bör ges till forskning och utbildning om alternativa metoder.

De djurförsöksetiska nämnder som godkänner djurförsök bör få tillgång till experter på alternativa metoder. Alla ledamöter skall ges goda kunskaper i alternativ till djurförsök och skall också ha rätt att närvara vid de försök som de har godkänt. Endast de folkvalda ledamöterna i nämnderna bör ha rösträtt. Djurskyddsorganisationer bör ges möjlighet att överklaga besluten; i dag kan bara forskare göra det.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

I skrivelse 2001/02:48 Användning av försöksdjur lämnar regeringen (Jordbruksdepartementet) en beskrivning av de frågor som hör samman med användningen av försöksdjur. Skrivelsen är avsedd att ge fördjupade upplysningar om bl.a. verksamhetens omfattning och ändamål liksom kraven på verksamheten i bl.a. djurskyddslagstiftningen, de etiska övervägandena och de resultat som uppnås genom användningen av försöksdjur.

Följdmotioner

2001/02:MJ4 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen begär att regeringen snarast för riksdagen framlägger förslag till en strategi och en handlingsplan för att kraftigt reducera och på sikt avveckla användningen av försöksdjur.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de djurförsöksetiska nämndernas beslutsmotiveringar, uppföljningsansvar samt verksamhetsrapportering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att genomföra tidigare lämnat utredningsförslag Djurförsök (SOU 1998:75) beträffande användningen av försöksdjur inom grundskole- och gymnasieutbildningarna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att snarast initiera en särskild översyn av användningen av försöksdjur inom den högre utbildningen.

2001/02:MJ5 av Caroline Hagström m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om begränsning av användandet av försöksdjur.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alternativa metoder till djurförsök.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minska antalet plågsamma djurförsök.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bindande föreskrifter för den etiska prövningen av djurförsök.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk märkning av djurtestade hygienprodukter och kosmetika.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU verkar för att märkning av djurtestade hygienprodukter och kosmetika blir obligatorisk i alla medlemsländer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om användandet av djurförsök i grundskola och gymnasium.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av användandet av djurförsök på högskole- och universitetsutbildningar.

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:MJ509 av Holger Gustafsson och Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en justering av 2 § djurskyddslagen.

2000/01:MJ510 av Holger Gustafsson och Tuve Skånberg (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Sverige inom EU verkar för en förbudslagstiftning mot djurtestning av kosmetika och hygienprodukter.

2000/01:MJ516 av Jonas Ringqvist (v):

1. Riksdagen begär att regeringen upprättar en handlingsplan för arbetet med att utveckla, standardisera och validera djurförsöksfria testmetoder samt för hur validerade metoder skall bli internationellt accepterade.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU skall verka för att EU:s alternativcenter ECVAM (European Center for the Validation of Alternative Methods) bör få betydligt större ekonomiska resurser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige, inom både EU och OECD, skall driva frågan om att få bort orimliga djurtestkrav, ta bort gamla djurtester ur guidelines (riktlinjer) och snabba på godkännandet av alternativa testmetoder.

2000/01:MJ524 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetssätten inom de djurförsöksetiska nämnderna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av godkända djurförsöksansökningar.

2000/01:MJ544 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra försöksdjurens situation.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att reformera de djurförsöksetiska nämnderna.

Motioner från allmänna motionstiden 2001

2001/02: MJ262 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn bör göras av användningen av försöksdjur i den högre utbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en uppföljning av de godkända ansökningarna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de djurförsöksetiska nämnderna skriftligt bör motivera samtliga beslut.

2001/02: MJ268 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av ett djuretiskt råd.

2001/02: MJ300 av Jonas Ringqvist m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en strategi för att minska försöksdjursanvändningen utformas i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02: MJ314 av Tuve Skånberg (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Sverige inom EU verkar för en förbudslagstiftning mot djurtestning av kosmetika och hygienprodukter.

2001/02: MJ353 av Gudrun Lindvall (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om att CFN endast i undantagsfall bör frångå den svenska definitionen av djurförsök vid redovisning av statistik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om redovisning av antalet genmanipulerade djur.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om problemet med att djur som tas i bruk för försök under flera år inte ingår i statistiken.

2001/02: MJ367 av Mona Berglund Nilsson och Christina Nenes (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om användningen av försöksdjur.

2001/02: MJ397 av Tasso Stafílidis m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av förbud mot kosmetikatester på djur.

2001/02:MJ407 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att djuranvändningen skall förbjudas då det finns alternativ till försöksdjursverksamheten.

2001/02:MJ418 av Lotta Nilsson Hedström m.fl. (mp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omedelbart stopp för vissa djurförsök.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning av djurtestade produkter.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de djurförsöksetiska nämnderna.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en avgift på försöksdjur.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en avvecklingsplan för djurförsök.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att få fram godkända alternativ till djurförsök.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om djurförsök i universitetsutbildningen.

2001/02:MJ426 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om djurförsöksstatistik.

2001/02:MJ435 av Marianne Carlström och Karin Jeppsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare begränsa försöksdjursanvändningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetet med att få bort de plågsamma djurförsöken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett fortsatt kraftigt stöd till utvecklandet av alternativa metoder till djurförsök.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett internationellt harmoniserat regelverk kring alternativa försöksmetoder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på tester av produkter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på förbud mot att testa kosmetiska produkter på djur samt att internationellt verka för ett sådant förbud.

2001/02: MJ459 av Gunnar Goude m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åtgärder för att kontrollera och minimera användningen av plågsamma djurförsök i forskning och utbildning.

2001/02: MJ516 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etologisk kompetens i de djurförsöksetiska nämnderna.

2001/02: MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minimering av antalet djurförsök.